

КАРТОПЛЯ У ДВОВРОЖАЙНІЙ КУЛЬТУРІ В ЗОНІ ПІВДНЯ УКРАЇНИ

Л.С. СОКІЛ, *здобувач вищої освіти*

НАУКОВІ КЕРІВНИКИ – ГАМАЮНОВА В.В., *д. с.-г. н., професор, зав. кафедри*; ІСКАКОВА О.Ш., *к. с.-г. н., асистент*

Миколаївський національний аграрний університет, Україна

E-mail: gamajunova2301@gmail.com

Картопля належить до найважливіших сільськогосподарських культур, які різнобічно використовують: біля половини для харчування 35 % – на корм худобі, 10 % – як посадковий матеріал.

Сирі бульби картоплі містять 79 % води, 18 % вуглеводів, 1,5–3,5% білка. Бульби картоплі багаті вітаміном С, магнієм, фосфором і калієм.

Як технічна культура картопля, цінна високим умістом крохмалю – в середньому до 24 %. У Білорусі окремі столові сорти містять його у бульбах до 30 %. Це дозволяє використовувати картоплю для виробництва біопалива та спирту.

Картопля має стати основним компонентом стратегій, спрямованих на забезпечення повноцінною їжею бідних і голодних. Вона ідеально підходить для вирощування у зонах з обмеженими земельними ресурсами і надлишком робочої сили – умовами, характерними для більшості країн світу, що розвиваються. На одиниці площі картопля забезпечує більше харчового продукту в коротші терміни, ніж будь-яка інша рослина, оскільки до 85 % сортів рослини картоплі придатні для вживання в їжу людьми, у той час як для злаків цей показник становить близько 50 %.

Картоплю вирощують у 150 країнах, де проживає 75 % населення планети. Картопля – це п'ята за значенням культура як джерело калорій після пшениці, кукурудзи, рису та ячменю у раціоні людини. Середня врожайність цієї культури сягає майже 15 т/га. Провідними виробниками картоплі є Росія, Китай, Польща, США і Індія.

Розвинені країни (Великобританія, Німеччина, Голландія, США та ін.) характеризуються сталим рівнем урожайності бульб 30,0–45,0 т/га та високим ступенем їх використання (90–92 %).

Виробництво картоплі в Україні впродовж останніх років коливається у межах 18–20 млн. тонн. При цьому втрати під час збирання та зберігання становлять щонайменше 15–20 %. Через цивілізований ринок реалізується 2,0–2,5 млн. тонн вирощеної картоплі, або лише 13 %.

Картоплю в Україні вирощують в усіх ґрунтово-кліматичних зонах.

Основні посіви її розміщені в зонах Полісся (близько 60 %) та Лісостепу (30 %). Середня врожайність бульб у сприятливі роки досягає 12,5–13,0 т/га, а в приватному секторі, на присадибних ділянках – 20,0–30,0 т/га.

У картоплярстві південного Степу України важливе значення належить отриманню двох урожаїв у рік шляхом повторного (літнього) садіння бульб раннього (весняного) врожаю. За двоврожайної культури та літнього садіння щойно зібраними бульбами відпадає необхідність тривалого зберігання насіннєвого матеріалу. Такий спосіб вирощування є засобом боротьби з виродженням картоплі і ефективним прийомом насінництва скоростиглих сортів. Картопля за двоврожайної культури відрізняється меншою схильністю до виродження, більшою величиною, правильною формою і інтенсивним забарвленням бульб, але дещо уповільненим їх проростанням навесні та подовженням вегетаційного періоду. Систематичне садіння зібраними бульбами посилює їх здатність до проростання та значно збільшує урожай.

Багаторічними дослідженнями встановлено, що перевагу на півдні варто надавати раннім і середньораннім сортам. Формування врожаю у сортів цих груп стиглості відбувається у червні за відносно сприятливих температури й вологості повітря і ґрунту, а у сортів більш пізнього строку дозрівання – у липні, у найбільш спекотну пору літа. Тому врожай бульб ранніх сортів на 5,6 % перевищує його рівень у середньоранніх, на 22,8 % – середньостиглих і на 42,8 % і більше – пізньостиглих. Лише в окремі роки з помірним температурним режимом ця закономірність порушується на користь сортів з більш тривалим періодом вегетації.

Технологія вирощування картоплі літнього садіння свіжозібраними бульбами розроблена Інститутом землеробства південного регіону та передбачає комплекс умов. Кращим попередником для картоплі літнього садіння є чорний пар. Можлива посадка і після культур, які рано збирають, – ранніх овочів, ранньої капусти, ранніх зернових. Слід утримуватись від її розміщення після картоплі раннього строку збирання. Садіння свіжозібраних бульб у період з 20 червня по 10 липня дозволяє максимально зменшити ризик інфікування вірусними хворобами в період активного льоту попелиць, а бульбоутворення припадає на відносно сприятливі погодні умови вересня.

Картопля потребує пухкого збагаченого органічними та мінеральними речовинами ґрунту. Основна маса кореневої системи її розміщується в шарі 0–20 см, а значить і система основного і передпосадкового обробітків ґрунту повинна передбачати саме цей шар.

Найбільш ефективна система удобрення картоплі поєднує внесення органічних і мінеральних добрив. Органічні добрива покращують агрофізичні властивості ґрунту, а саме: збільшують водопроникність і водовбирну здатність,